

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ФЛОРИСТИЧНОГО ПРАВА

Процеси розширення, звуження, тобто зміни сфери правового регулювання в сучасних умовах, відбуваються доволі часто. За приклад такого розширення можна назвати охоплення правовим регламентуванням раніше не врегульованої сфери суспільних відносин, тобто використання, охорона, належність, відтворення об'єктів рослинного світу. Із цією метою було прийнято відповідний правовий акт – Закон України «Про рослинний світ» [5]. Поява нових структурних частин системи права (в даному випадку екологічного) призводить до виникнення багатьох теоретичних питань, що потребують нагального вирішення. У зв'язку із цим необхідно розв'язати такі проблеми, як визначення назви відповідної досліджуваної підгалузі екологічного права та її місця в загальній системі права.

Теоретичні і практичні підвалини статті базуються на працях учених у галузях (а) теорії держави і права – С.С. Алексєєва, С.В. Полєніної [1; 13], (б) екологічного права – В.І. Андрейцева, Г.І. Балюк, М.М. Бринчука, А.П. Гетьмана, А.М. Головістикової, Ю.А. Дмитрієва, О.С. Колбасова, О.І. Крассова, В.В. Петрова, Ю.С. Шемшученка, М.В. Шульги та ін. [2-4; 6; 8; 9; 11; 12; 16].

Однак, зважаючи на те, що зазначені питання, названі актуальними (система екологічного права; назви її нових складників тощо), становлять доволі складну й розгалужену проблему, розглянемо її в декількох аспектах. Зауважимо при цьому, що досліджень указаних питань з огляду на зміни системи екологічного права в науковій літературі ще не провадилося.

Мета статті – обґрунтувати методологічні засади побудови системи флористичного права, визначенні його місця в системі екологічного права, з урахуванням якої завдання роботи полягає в тому, щоб провести комплексний аналіз чинного екологічного законодавства щодо зазначеної проблеми, окреслити напрямки й етапи процесу встановлення місця флористичного права в системі права, сформулювати найменування досліджуваної підгалузі права.

Розв'язання поставлених завдань слід розпочати з формулювання найменування зазначеної підгалузі права. Термін «лісове право» щодо неї в даному разі не може бути використано, бо така назва не відповідає змісту відносин, що регулюються, і є звуженою. У правовій науковій літературі до цієї правової сфери застосовувалися такі поняття, як «природо-рослинне право» [14; 15, с. 464, 465] або «рослинне право» [12, с. 113].

На сьогодні науковці ще не визначилися, як саме повинна йменуватися досліджувана підгалузь права, бо, як уже підкреслювалося, наукового її вивчення не здійснювалося. Ось чому ні в підручниках, ні в навчальних посібниках, ні в наукових виданнях її конкретної назви так і не зустрічається [7; 3].

Зважаючи це прогалиною в екологічному праві, зробимо спробу довести, що найменування підгалузі права є необхідним. Термін «рослинне право», вважаємо, не слід застосовувати через його, так би мовити, неблагозвуччя. Розмірковуючи над поставленим завданням, зазначимо, що для цієї підгалузі найбільш доцільним буде використання назви «флористичне право», на користь чого наведемо наступні аргументи.

По-перше, правовою наукою визнано, що найменування галузі чи підгалузі права має виражати об'єкт правового регулювання. Тому термін «флора», («флористичний») з огляду на вищенаведене є цілком доречним, оскільки основними складниками рослинного світу – об'єкта правової регламентації – в даному випадку є флора й рослинність. У свою чергу, основною характеристикою останньої виступає саме флористичний склад. З нашого погляду, саме термін «флористичне право» буде повністю відповідати юридичній практиці, що склалася на сьогодні.

По-друге, в закони України, міжнародні екологічні документи, підзаконні нормативні акти активно оперують терміном «флора». Так, його задіяно в Законі України «Про рослинний світ» від 9 квітня 1999 р. у ст. 33. Конвенція про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі, прийнята 19 вересня 1979 р. (Берн, Швейцарія), також широко використовується цей термін, починаючи вже, як бачимо, з назви цього правового документа.

По-третє, поняття «флористичне право» в даний час уже застосовується і в правових наукових джерелах [Див.: 10, с. 19; 8, с. 48], що не викликає заперечень з боку правознавців.

По-четверте, значення термінів «фауна» і «флора», яке доволі поширено в повсякденному житті, зрозуміло всім. А використання як в навчальній, так і в науковій літературі категорії «фауністичне» право набуло активного вжитку лише останнім часом [Див.: 9, с. 153; 4, с. 87; 8, с. 25; 11, с. 48].

Фауністичне право – це підгалузь екологічного права, що охоплює впорядкування відносин, що виникають у царині використання, охорони й відтворення тваринного світу, тобто фауни. Останню ж, як і рослинний світ, що асоціюється з флорою, віднесено до живої природи.

Дослідивши законодавство як України, так і міжнародне, що стосується розглядуваної сфери, порівнявши думки науковців щодо цього проблемного питання, а також навівши відповідні аргументи, можемо стверджувати, що назва «флористичне право» з огляду на чинне законодавство є найбільш вдалою й аргументованою.

Що ж до найменування основного правового нормативного акта підгалузі, то є сенс, вважаємо, назвати його «Флористичний кодекс».

Сама проблема з'ясування положення флористичного права в системі загального права потребує комплексного вивчення з урахуванням здобутків галузевих наук і загальнотеоретичних наробок. Для детального її дослідження існує потреба у визначенні напрямків і послідовності останнього. При цьому слід звернути увагу на важливу думку, висловлену С.В. Полєніною: право в цілому розглядається як ієрархія систем, у якій правові галузі виступають підсистемами її утвореннями, а також системами стосовно утворюючих їх інститутів і груп правових інститутів (підгалузей), що теж можуть бути охарактеризовані як системи щодо утворюючих їх правових норм [13, с. 31, 32].

Взявши до уваги наведене висловлення і базуючись на теоретичних напрацюваннях галузевих наук і загальної теорії пра-

ва із вказаної проблеми, можемо запропонувати наступне її розв'язання.

Перш за все для досягнення постановленої мети було б доцільно встановити місце екологічного права як структурної частини загальної системи права. Мається на увазі віднесення екологічного права до відповідного рівня – галузі права.

Надалі існує потреба з'ясувати правовий характер екологічного права, тобто визначити, є воно комплексним правовим утворенням чи самостійним. Окрім того, слід установити його внутрішню структуру. Вона може бути такою, що як основний структурний підрозділ може виступати або галуззю права (щодо комплексного характеру екологічного права), або його підгалуззю (стосовно визнання даного права самостійним).

Оскільки розглядувана нами галузь становить собою відповідну систему з окресленими структурними підрозділами, таке завдання є доволі важливим, хоча в наукових правових джерелах не завжди чітко вказано, які саме основні структурні частини утворюють екологічне право як галузь [7, с. 18], що не можна вважати прийнятним.

Далі треба довести належність флористичного права до системи екологічного права як його складової частини.

Нарешті, безпосередньою частиною комплексного аналізу системи права потрібно визнати дослідження внутрішньої організації самого флористичного права, встановлення його структурних частин та їх співвідношення.

Проведене дослідження дає підстави для висновку, що розв'язання питань, порушених у цій роботі, є доволі складним, особливо з огляду на їх багатоаспектність і наведені думки правознавців із цього приводу. Проблематика, означена в даній науковій статті, потребує подальшого детального вивчення, зокрема, щодо співвідношення понять системи флористичного права, визначення його місця в системі флористичного законодавства України та низки інших питань.

Список літератури: 1. *Алексеев С.С.* Общая теория права: В 2-х т. – Т. 1. – М.: Юрид. лит., 1981. – 360 с. 2. *Андрейцев В.І.* Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посіб. для юрид. фак. вузів. – К.: Вентурі, 1996. – 208 с. 3. *Балюк Г.І.* Екологічне право України: Консп. лекцій. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 192 с. 4. *Бринчук М.М.* Экологическое право (право окружающей среды): Учебник для высш. юрид. учеб. завед. – М.: Юристь, 2000. – 688 с. 5. Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 22, 23. – Ст. 198. 6. *Головистикова А.Н., Дмитриев Ю.А.* Проблемы теории государства и права: Учебник. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 832 с. 7. Екологічне право України. Акад. курс / За заг. ред. *Ю.С. Шемчуценка*. – К.: Юрид. думка, 2005. – 848 с. 8. Екологічне право України: Підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / За ред. *А.П. Гетьмана, М.В. Шульги*. – Х.: Право, 2005. – 464 с. 9. *Колбасов О.С.* Екологія: політика – право. – М.: Наука, 1976. – 231 с. 10. *Крассов О.И.* Право лесопользования в СССР. – М.: Наука, 1990. – 238 с. 11. *Крассов О.И.* Экологическое право: Учебник. – М.: Дело, 2001. – 768 с. 12. *Петров В.В.* Экологическое право России: Учебник для вузов. – М.: Изд-во БЕК, 1995. – 557 с. 13. *Поленина С.В.* Теоретические проблемы системы советского государства. – М.: Наука, 1979. – 206 с. 14. *Попов В.К., Гетьман А.П.* Правові проблеми використання і охорони рослинного світу // Право України. – 2000. – № 2. – С. 51-54. 15. *Соколова А.К.* К вопросу о природно-растительном (флористическом) праве // Конституція України – основа модернізації держави та суспільства: Матер. наук. конф. – 21-22 черв. 2001 р., м. Харків / Упоряд.: Ю.М. Грошевний, М.І. Панов. – Х.: Право, 2001. – С. 464, 465. 16. *Шульга М.В.* Актуальные правовые проблемы земельных отношений в современных условиях. – Х.: Консум. – 224 с.

Надійшла до редакції 07.03.2008 р.